

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10., in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 50 n., za pol leta 75 n. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

Vse za vero, dom, cesarja!

Uredništvo in upravnništvo mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nepravilna pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema oglase in nuznanila po pogodbi.

Odgovorni urednik in izdajatelj: J. Marušič.

Lastnik: Konsorcij „Primorskega Lista“.

Tiska: Hilarijanska tiskarna.

Shod slovenskih županov.

Predvečer.

Mestni svet ljubljanski, ki je sklical na zborovanje župane v Ljubljano, je poslednje pričakoval gotovo v jako velikem številu. In ni se varal v svoji nadi. Da v nji se je čutil kar iznadjenega, ko je prihitelo v središče Slovenije do 700 županov. Toliko jih ni pričakoval. Ljubljana je bila dično okrašena, na poziv svojega prvomestnika se je praznično odela, vsa je bila v slovenskih in cesarskih zastavah. Na predvečer je bila zabava na vrtu „narodnega doma“, kjer so se gg. župani navduševali za drugodnevno zborovanje. Govor je sledil za govorom, godba je svirala, pevski zbor je bodril došece, žarkometi so razsvetljali ljubljansko nebo.

Slavnostno zborovanje.

Napočil je dan 17. avgusta. Ob 11. predp. so se gg. župani sešli v dvorani „narodnega doma“. Zborovanje je otvoril župan ljubljanski, g. Ivan Hribar. V navdušenem govoru je pozdravil zbrane goste. Dvorana „narodnega doma“ ni še videla v sebi toliko odličnih mož, ki so iz vseh strani Slovenije poleteli v Ljubljano. Pomen shoda je velik, njegovi sadovi se bodo pokazali šele v prihodnosti. Namen shoda je 1) da izkažejo župani svojemu cesarju neomajno zvestobo, 2) da se organizirajo v povzdigo slov. naroda. Zborovanje obrodilo koristnih predlogov. Nato zakliče g. Hribar še jedenkrat srčen pozdrav vsem gostom iz Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorske. Odbor ni pričakoval toliko mož, vsi župani se sicer niso osebno udeležili shoda, vendar i oni, ki niso mogli dospeti, se družijo z sobratji v duhu in se izrekajo kar naprej za vse njihove ukrepe, župani so se zbrali, da se posvetujejo, kako opomoči slov. narodu. G. Ivan Hribar pozdravi tudi g. zastopnika dež. zbora in zakliče vsem: dobro došli. (Burni živiklicji).

Na to predlaga, naj se izvoli predsednik zborovanja. Vsi se izrečejo za g. Ivana Hribarja, ki se na tej izvolitvi zahvali. Nato se izvolijo štirje podpredsedniki in dva zapisničarja.

Za besedo se oglasi g. dr. poslanec Povše. Zahvali se, da ga je g. Hribar pozdravil kot zastopnika dež. odbora, in zatrjuje, da se i ta zaveda pomena shoda slov. županov. Velika je slavnost, ki jo slavi letos naš presvetli cesar, zato bodi tudi velika manifestacija udanosti do njega. Zvestoba Slovencev do cesarja je znana. To spričuje zgodovina, to spričujejo bojišča, na katerih je mrl udani Sloven za svojega vladarja. Da izkažejo to zvestobo še enkrat, v to so se sošli tudi danes od povsod. Svojemu vladarju nismo dolžni le udanosti, ampak tudi hvaležnosti. Pod njim smo naredili velik korak v našem razvoju. Zato mu ohranimo verno zvestobo, ostanimo mu tudi znanprej udani, kakor so vedno bili naši pradedje. G. govornik želi še zborovalcem, naj bi kar najbolje sklepe storili v povzdigo Slovenije in naroči vsem, naj hito po zborovanju na dom in izroče vsem najsrčneje pozdrave kranjske dežele. Govoru je sledilo burno ploskanje.

Za njim se oglasi zopet g. Ivan Hribar. 50 let je minilo, odkar smo se začeli gibati. To gibanje je zbudilo močno reakcijo, ki je marsikaj zamorila. A Slovenci so se lotili dela z dvojno silo in sedaj že smemo gledati s ponosom nazaj v preteklost. A vendar ne smemo zabiti, da smo mej tem mnogo izgubili, oziroma ne dosegli. Da, niti ravnopravnosti nismo dosegli. Na Štajerskem in Koroškem se hoče po nemški premoči zatreti slov. življenja, na Primorskem zatira Slovane irendenta. Slovincem v kvar se dvigajo do veselite narodnosti, ki preté uničiti našo dinastijo. Vendar cesar nas ni pozabil, brez njega bi bili še zdaj tam, kjer smo bili pred 50 leti. (Vsi župani vstanejo.) Naš vladar ima za svoje narode pravo očetovsko srce, vse je hotel v miru in

slugi združiti pod svojim žezlom. Tudi bi bil to dosegel, da se ni temu upra absolutistična birokracija. Vendar ne obupajmo. Vse svoje nade stavimo v svojega vladarja, mi voditelji občinske samouprave želimo mu, naj ga Bog še dolgo obrani, dolgo, do skrajnih mej slov. življenja. Kajti pod njim se nam je še nadejati, da dosežejo vsi slovanski narodi svoja prava. (Trikratni gromoviti živiklicji). Nato čita g. Hribar adresno na cesarja, ki se soglasno sprejme z zopetnimi živiklicji.

Za besedo se oglasi dr. Šegula. G. govornik želi, da se v adresi na cesarja izrazi tudi želja in prošnja za slov. vseučilišče v Ljubljani. Vsi narodi imajo svoje univerze, ki so širiteljice svetovne omike, le mi Slovenci smo zaostali. Kar se dá drugim, daj se i nam. Slovenci imamo vse pogoje za tako vseučilišče. Dijakov dovolj, učnih močij dovolj, pri vzdrževanju univerze opomori nam država. Taka univerza bi bila ponos Ljubljane, bodriča in vplivala bi tudi na izvenkranjske rojake.

Vseučilišče je nam Slovincem tudi potrebno. Le pogledati treba, kako se godi našemu dijaku na Dunaju in v Gradcu. Koliko težav, trpljenja in nasprotij mu je prebiti z drugonarodnimi dijaki. Do 650 slov. dijakov (brez bogoslovcev) studira na tujem. To število zadostuje,

da si moremo ustanoviti lastno univerzo. V Černovicah v Bukovini je le 350 slušateljev. Torej! Že leta 1848, je izrazil cesar željo, da se uvedejo v Ljubljani fakultetična predavanja. Torej že tedaj se je priznala potreba takega učilišča. In danes, ko smo že tako napredovali, da bi tega ne bilo treba! Ker imamo vse pogoje za ustanovitev slov. univerze, zato predlaga g. govornik, naj se župani izrečejo zanjo. Njihova prošnja naj se predloži njegovemu veličanstvu. (Enoglasno sprejeto).

G. Ivan Hribar predlaga, naj se besedilo predgovornika gledé slov. univerze uvrsti v adresno na cesarja. (Tako je). Ker se je g. županu namignilo, da bi cesar ne sprejel deputacije slov. županov, ker je teh deputacij letos itak že preobilo, zato se izroči adresa g. namestniku kranjskemu, ki izposluj njeno rešitev na najvišjem mestu.

Besedo dobi g. poslanec Božič. Ker ne moremo sami direktno izročiti cesarju adresno, zato se jo izroči, kakor rečeno, g. namestniku. Prošnja za univerzo se pa izloči iz adrese, in se jo odposlji v posebni deputaciji do samega vladarja.

G. Ivan Hribar praša, ali se to sprejme. Se sprejme. Gg. župani določijo za deputacijo predsedništvo zborovanja (5 mož).

G. župan Šavnik iz Kranja se oglasi za besedo. Pred 50. leti smo bili revni. Bog nam je poslal cesarja Franca Jožefa I. Preglasil nas je drugim narodom ravnopravne in pokazal nam pota do višjega napredka. On nam je dobrotljiv oče. Koliko občinam je opomogel, koliko sirotam in ubogim zatrl britke solze! Mi Slovenci imamo vzor - vladarja. Da mu zopet izkažemo svojo udanost, smo se zbrali danes v Ljubljani. A tudi pozni rodovi naj zvedo, kako smo praznovali Slovenci 50. letnico svojega gospodarja. V to je sklenil mestni svet ljubljanski postaviti spomenik in dal v ta namen že 10.000 gl. Vendar to ne zadostuje še. Da se more uresničiti ta ideja, naj pripomorejo vse občine. Postavimo poznim rodovom živ spomenik slov. udanosti in hvaležnosti do cesarja. G. govornik praša, ali so župani voljni vsak v svoji občini pripomoči k zgradbi takega spomenika. Vsi so za to. G. Ivan Hribar častita govorniku in zaključil slavnostni del zborovanja.

Sledi odmor petih minut.

G. Ivan Hribar otvori zopet zborovanje in meni, da se treba sedaj posvetovati o narodni organizaciji.

Govori g. Ivan Vošnjak. Treba, da se potegnemo tudi za ustanovitev višjega nadsodišča v Ljubljani. Dosedanji boji radi slov. jezika pri nadsodiščih, po-

22

LISTEK

Moja doba in podoba.

Spisal Andrej Marušič.
(Dalje.)

Z ozirom na današnji čas naj povem, da vse raznotere pesmi poklonjene novemu višemu Pastirju Gollmayr-u so bile prilepljene po cerkvenih vratih in po vseh voglih in — da se ni slovenskih nikdo dotaknil, marveč so slov. pisatelje tudi Lahi spoštovali. — Prof. Štef. Kocijančič je bil napravil nekaj hebrejskega.

Konec novembra (29. in 30.) 1855. je bila v centralnem semenišči pismena in ustna konkursna preskušnja za mesto kateheta na nižem gimnaziju (izpraznjeno po g. Jož. Budin-u); udeležil sem se je za vsako potrebo tudi jez. Bilo nas je pet konkurentov: Andrej Respet, bivši l. 1848 doktorand na Dunaji; Fil. Jak. Kafol, lokalni kapelan v Batujah, slov. pisatelj, poznejši deželni poslanec; moj rojak Jožef Marušič, takrat kapelan na Placuti; znani g. Franc Mercina, tedaj dekan v Št. Petru; in jez. Okoliščine so bile take, da smo vsi stultili, da katehet bo Respet. Ocenjali so elaborate vsi bogoslovski profesorji; vse skup je kn.-nadsšk. Ordinariat predložil vladi. Jez sem bil v terti 2. loco. Veroučitelj je bil imenovan 31. jan. 1856. res Andr. Respet iz Cerknega, tačas kapelan na Gorenjem polju, ki je prevzel tudi v vseh 3 tečajih slovenščino (v II. sem. 1856). — O počitnicah 1857 je postal g. Respet profesor pastorate na tukajšnjem bogoslovnem učilišču. Brž po tem me je povabil nadsškof k sebi in rekel: „Ich habe Sie rufen lassen, um Sie zu fragen, ob Sie die Supplierung der Katechetenstelle am Gymnasium übernehmen möchten“. Te premisljive besede so me električno prešinile in se ve, da sem ponudbo srčno rad in hvaležno sprejel; saj gimnazij je bil od nekdanj jedro mojih želj, tem bolj, ker mi je bil ravnatelj Coffou (26. julija 1851.), ko sva se vračala od grofa Attems-a, rekel: „Ich glaube, dass unser Herr Gott mit Ihnen so verfügen wird, wie mit Ihrem Vorgänger Hvala (Hvala). — Karl Michael (naš prvi nadsškof) wird schon für Sie bitten“. Mons. Hvala je bil tisti čas kanonik; pred tem veroučitelj na gimnaziju in še popred domači učitelj pri grofu Attems-u (odgojitelj mojega principala). Kot kanonik je bil kn.-nadsškojski komisar za gimnazij in modroslovišče. — Prvega okt. 1857. sem imel že dekret.

Nekaj časa popred (m. sept.) sem bil tudi pri g. nadsškofu in me je vprašal, ali ne bi hotel sprejeti mesto ordinariatnega kancelista in dvornega kapelana; ker pa nisem lepopisec in me tisti čas neznane pisarniške reči niso mikale, odgovoril sem v tem zmislu. Par dni pozneje me je obiskal v Podgori bolelni prijatelj Štef. Bensa, kapelan v Kanalu. Vedel sem, da je on že kot modroslovec in bogoslovec razumel uradniške pisarije, ki se jih je bil naučil pri kapelanu g. Juren-u v Št. Mavru, izvrstnem uradnem pisatelju. Povem mu vse o nadsškofovi ponudbi in svetujem, da naj gre brz k sem. ravnatelju Coffou-u (Kofol-u), kateri naj bi z nadsškofom govoril. Storil je B. tako in 31. okt. 1855. je bil že nastanjen v škofiji. Veseli me še zdaj, da je ta moj svet obveljal, ker je postal B. pod spretnim vodstvom Gollmayr-jevim slovec „birokrat“ (parce, amice!) in ljubljenc njegov.

Preskušnja za službo gimn. veroučitelja je bila spet konec novembra (26. in 27. nov. 1857); oglašila sva se za njo samo moj rojak Jožef Marušič, ta čas ravnatelj mestne tri-

vialne (deške) šole, in jez. Tekmovanje ni nič slabega in morala prav lepó učí, da v tekmovalni ni iskati žaljivega nasprotstva ali celo sovraštva, toda žalibog: človek je — človek. Marsikakšenkrat nastane med tekmeči, tudi če so si prijatelji, neka nepovoljna mrzlost, oziroma — pozneje — zavidnost, ki jih greni. — Že to, da je bil nadsškof začasno izročil verouk meni, osupnilo in vznemirilo je prijatelja Jožefa in neke druge gospode, še bolj pa spomin na prvo preskušnjo l. 1855, ktere uspeh je bil veliko ugodnejši meni, kot prijatelju-tekmeču. Še pred preskušnjo me je neki gospod po dogovoru z dvema svojima veljavna mislijenikoma obdelaval, da naj sprejemem ravnateljstvo mestne deške šole, in gimnazij prepustim Jožefu; ali — moje srce je bilo pri gimnaziju. Imel sem za gimnazij, ne gledé na uspeh prve in druge preskušnje, pred Jožefom to prednost, da sem znal učiti in že tudi učil slovenščino, kateri on ni bil kos. Izid iz neprijetnega položaja pred in po preskušnji je bil 12. febr. 1858. ta, da je prišlo, kar je moralo priti: veroučitelj sem bil imenovan jez. — Nekaj časa potem je g. Jož. Marušič — Gorico zapustil, šel za kurata v Leopoldstadtsko kaznilnico na Ogerskem, prišel l. 1863 nazaj, postal tukaj katehet na c. k. normalki (vadniči) in na — popred možkem, potlej ženskem — učiteljšči, ob enem ravnatelj Werdenbergovega deškega semenišča in častni kanonik in je 2. marca l. 1898. po dolgem bolehanju na naglem umrl; pokopan je v Št. Andreži. — Gledé vstava na gimnaziju pride prijat. Jožef v tem životopisu še enkrat na dan.

Dasi zatrdan veroučitelj ostal sem vendar še do konca šolskega leta 1858. pri gr. Attems-u, saj na gimnaziju sem imel vseh skup le 14 učnih ur, 8 verskih z ekshorto in pa 6 ur slovenščine; pri grofu sem imel pomočnega učitelja.

Po sedmih letih (25. sept. 1851 — 2. sept. 1858) je prišel dan ločitve. Draga mi grofova rodbina se je 2. sept. 1858. po navadi preselila v Podgoro, jez pa sem šel — v prvo — v „svoje“ (v Levijevo hišo v ulico sv. Klare, zdaj št. 3). Slovoemanje je bilo meni od nekdanj žalostna dolžnost; tako tudi od Attems-ovih. — Sicer sta grofiča pozneje za nektare predmete še par let hodila k meni na dom in se ve da sem ostal z grofovimi in prijateljski dotiki, zlasti o veselih in žalostnih rodbinskih dogodkih. Od mojih gojencev je grof Sigismund majornik, c. k. ključar v podgorskem gradu in že v drugo oženjen; prva soproga je bila grofinja Attems iz Gradca, druga je grofinja Ksaveria Waldburg-Wurzach z Würtensberskega. Grof Wolfgang, nadporočnik v p., oženjen, stanuje v novozidani lepi „villi“, tudi v Podgori; njegova soproga grofinja Matilda je Slovenka. Grofinja Jozefina, poročena z grajsčekom št. ferjanskim baronom Tacco-m, je že več let vdova. Dve mlajši hčeri, ki jih nisem jez učil, pač pa v grajski kapeli v Podgori poročil, ste: Bertha baronovka Baum; g. soproj Karol bar. B. je zdaj podpolkovnik v p., — in Karla grofinja Mels-Collaredo; soproj Liabordo je veleposestnik v Prapontem blizu Cividada; grofinja Karla je umrla, 45. let stara, 18. okt. l. 1895. — Naj mlajši sin Hubert roj. 1852. je umrl kot mladenič 23. maja 1869. — Moja duhovna mati — grofinja — je dolgo časa bolehal in 22. maja 1878, 71 let stara, v palači v Gorici umrla; na Veliko noč sem ji jez slovesno nesel sv. obhajilo. Grof pa, ki je kot vdovec stanoval v Podgori, umrl je po kratki bolezni 13. januarija 1885; 81 let star, in je pokopan na pokopališču podgorskem, kamor so prepeljali z goriskega mirodvara tudi vseh družih rodbinskih rajnikov ostanke. — Nočem pa skleniti s temi žalostnimi spomini, dodam naj nekaj veselejšega.

(Dalje prih.)

1) Po višem šolskem nazorniku Mons. Iv. Mozetič-u bi bili oni gospodje to prav lahko dosegli. Pts.

sebo v Gradcu, nas silijo tudi k temu koraku. Uradniki ravnajo svojevoljno, Slovencev se noče nikjer upoštevati. Nadarjeni Slovenci se potiskajo nazaj, ker so Slovenci, Nemci, tudi nenadarjeni, se popenjajo pred Slovenci do najvišjih drž. služb. Godi se nam krivica. Da se razmere izboljšajo, treba nam višjega nadso- dišča v Ljubljani. V Gradcu je proglašeni nemški jezik za uradni jezik, torej je slov. jezik — brezpraven. Zganimo se, ustanovimo si svoje nadsodišče! (Burno odobranje). Predlog se sprejme.

Ob 1 uri popoldne se pretrga zborovanje. Zbrani gostje se napotijo navzdol v sokolsko dvorano, kjer je mestni zastop priredil dičnim mozem izbornu pogoščenju. Med pogoščenjem je sledila napitnica za napitnico, in godba je veselo svirala vmes svoje izbrane komade. Tako navdušenje je trajalo do 4. ure, ko je g. Hribar zopet otvoril zborovanje.

G. Miha Zega, župan iz Kanala, predočuje zbranim sodrugom velepomembnost tega dne. Slika tužno stanje nas Slovencev-hlapcev, ki prejemamo le drobtinice, ki padajo drugim raz mizo. Sovražniki so nas po načelu „divide et impera“ razbili na kosce, da nam morejo tako tem laglje gospodovati. A i nam se bodo vremena zjasnila. Kakor se drugi narodi družijo, da se morejo uspešneje boriti zoper kruta nasilstva tujine, tako se združimo i mi, tudi mi župani ustanovimo si — zavezo slov. županov. (Ziviolici).

Za to se izvoli pripravljalni odbor, in sicer se imenuje v to predsedstvo zborovanja samega, ki obljubi, da se hoče okleniti te misli v vso vstrajnostjo.

S to točko je bil ob enem tudi končan važnejši del vsega zborovanja. V drugih dveh krajših govorih, ki sta še sledila, se je povdarjala potreba ustanavljanja kmečkih zadrug in potreba sloge, v kateri edino moremo zmagati. Ker se ni nihče več oglašil za besedo, zaključil g. Ivan Hribar zborovanje s kratnim govorom, katerega završi z obljubo, naj bodo gg. župani prepričani, da bode z vso silo in vstrajnostjo deloval na to, da se tudi uresničijo vsi predlogi in sklepi zbranih zborovalcev. Naročil še vsem bratom tovarišem pozdrave kranjske dežele, in gromoviti živio-klici odhajajočih gostov so oni dan zadnjič pretresli dvorano „narodnega doma.“ Razšli so se župani zopet širom slov. domovine s sladko zave- stjo, da so prebili v Ljubljani lep, nepozabljiv dan. A razšli so se tudi z nadejo, da se jim konečno uslišijo in izpolnijo vse želje in prošnje, ki so jih izrekli na svojem shodu. Bodočnost nas v tem ob- vesti, bodočnost bodi našim težnjam mila!

Luč sveta, sol zemlje.

(O knezo-nadškof. deškem zavodu).

V pastirskem listu nam je Prezvzišeni knez-nadškof priporočil, da naj bi molili k Srcu Jezusovemu zlasti za večje število dobrih duhovnikov. — Žalostno znamenje je pomanjkanje duhovnikov, ker ti imajo biti svetu luč, zemlji sol, ljudstvu vzorniki. Ako bi naše slovensko ljudstvo ne imelo duhovnikov po svojem zadolženju, ne bilo bi vredno pomilovanja, ker le pokvarjeno ljudstvo nima mož za naj lepši in vzorniški poklic: za duhovski poklic. Naše ljudstvo pa je sicer grešno, ko vsi adamovi otroci, a pokvarjeno ni. Veselo je dobrih duhovnikov, brez pridržka jim je vdano, da, to lahko rečemo, naše slovensko ljudstvo je prav zaljubljeno v svoje dobre duhovnike. — Ljudstvo torej gotovo ni krivo, da nima dovolj svojih dobrih dušnih pastirjev. Resnica pa je vendar-le, da od kar sta naši deželi oznanjala sv. vero sv. Mohor in Fortunat niso nje prebivalci imeli do- volj svojih domačih dušnih pastirjev. De- žela naša — in velik del Kranjskega — je bila podložna oglejskim patrijarhom, katerim smo bili mi predalec in pa sploh premalo znani, da bi bili mogli biti de- ležni njih skrbi in gorečnosti ko itali- janski verniki. V naših krajih so pasi- rovali večkrat duhovniki, ki niso poznali jezika, tujci, ki so bili k nam prišli bolj za kazen ko za posvečenje.

Veliko so za nas storile očete tova- rištva Jezusovega, a njih doba je bila prekratka, da bi bili mogli korenite pre- meniti žalostno razmere.

Od kar so prelozili škofijsko sto- lico v Gorico (l. 1752), je postalo mar- sikaj bolje. Že prvi nadškof goriški, Karl grof Attams, je sezidal duhovsko hišo za odgojo in posvečenje domače du- hovščine. Toda jožešinski duh od 1780 — 1848 je ta dober začetek malo da ne popolnoma uničil. Ves čas pa od 1780 — 1848, kakor tudi od 1848—1898 je, ne-

gledè na kakovost duhovnikov, manjkalo duhovnikov domačinov. Odprimo šematiz- me goriške in tržaško-koperske škofije, in pokaže se nam povsod isto razmerje: vsaki drugi ali tretji duhovnik ni doma- čin in še s tujci vred jih je premalo.

Na Goriškem je od časa narodnega probujanja nekoliko bolje ali nikakor ni še dobro, v Trstu pa je vedno še prav slabo. To so dejstva, vsakemu očitna. Kdo pa naj preračuni duhovno in narodno škodo, katero je pretrpelo krščansko ljudstvo vsled pomanjkanja dobrih dušnih pastirjev? Bilo je ljudstvo brez glave, zemlja brez soli, dežela v temi brez luči. Žalostno duhovno, gospodarsko in na- rodno stanje delavskega ljudstva je le posledica onega pomanjkanja. Ravno tako gotovo je pa, da niti ne bo bolje, dokler ne bomo imeli dovolj dobrih, izobraženih, gorečih duhovnikov. Zato pa mora biti škofova in duhovščine prva dolžnost: skrbeti za duhovski naraščaj. Veliko smo že žrtvovali za ta namen, knezoškofij- sko deško semenišče, obe „Alojzijevišči“, podpore dijakom vse to je imelo le en namen: namnožiti delavce v vinogradu Gospodovem.

In vendar bo treba še večih žrtev, če hočemo, da dobi krščansko ljudstvo do- volj dušnih pastirjev. Že več let je za- pisano v programu naše nadškofije: kne- zo-nadškofijski deški zavod z zasebno gim- nazijo. To je, imeli bi radi velik zavod, v katerem bi se dečki odgajali in šolali za duhovski stan. Za ta namen pa je treba prostora, poslopja, oprave in še nekaj denarja.

Prostor je že določen, ker je Pre- zvzišeni knez-nadškof kupil za ta na- men letovišče Boeckmann (nekedaj sa- mostan) na novi cesti za 121.500 glđ. Treba bo to izplačati, treba bo še veliko dozidati, treba bo drugo šolsko opravo kupiti, treba bo nekaj založiti za izpla- čavanje profesorjev, treba bo še veliko, veliko! Toda ljubezen vse premaga, lju- bezen pravim, do Jezusa Kristusa in nje- gove cerkve, in pa ljubezen do našega krščanskega ljudstva. „Ljubezen zida“, pravi sv. Pavel, naj nam torej kmažu do- zida duhovski zavod z gimnazijo.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni položaj je silno zamotan. Vse je zavito v neko tajinstveno meglo, katere še tako hitro ne prežene solčni sijaj. V saboto sta bila v Ištu pri ce- sarju oba ministerska predsednika ter grof Goluchowski. Grof Thun je poklical na posvetovanje tudi finančnega in tr- govinskega ministra. Cesar se baje ni odločil ne za novo, začasno nagodbo, ka- kor svetuje grof Thun, ne za samostojno ogersko carino, kar želi Banffy. Naročil je ministrom, da se obravnave nadalju- jejo. Vsled tega bodo 24. avgusta nova posvetovanja ministrov v Budimpešti. Mažarski listi poročajo o zmagi Banffyja, kar pa glasilo grofa Thuna naravnost zanikuje.

Državni zbor se menda snide 5. septembra. To bode zadnji in skrajni poskus. Preje pa bode skušal grof Thun Nemce in Čehe pridobiti za jezikovni zakon. Malo je upanja, da bi to spravo dosegel, kakor tudi da bi državni zbor odobril tako nagodbo, kakeršno zahte- vajo Ogri.

Na shodu nemškega učiteljstva v Brnu se je v najsvetlejši luči pokazal konečni cilj liberalnega učiteljstva. Na shodu so naravnost zahtevali: proč z vero, za vero ni mesta v šoli, v učilnici se skrbi samo za ta svet, za večnost naj skrbe drugi, versko pravna vzgoja je nesmisel itd. Tako so govorili v Brnu. Žalostna jim majka.

Vnanje države.

Papeževa enciklika. Sveti Oče je izdal do italijanskih škofov in do ljud- stva encikliko, v kateri protestuje zoper odredbe italijanske vlade, ki je jela be- sneti zoper katoliške ustanove, društva in časopise. Vlada je sama kriva na ne- varnem naraščaju. Ako ima Italija so- vražnike so to drugi, nego pa pravi ka- toličani. Sv. Oče pozivlja škofo naj vs- trajajo in dajo zgled samozatajevanja in delavnosti.

Vojska med Španijo in Ameriko je ustavljena. Španjski in ameriški vojskovodje so prejeli povelja, da usta- vijo vsako nadaljno vojevanje. Zadnja poročila sporočajo, da se je mesto Manila na Filipinah udalo Amerikancem, kar bode Špancem na mirovni pogajanjih v škodo. V mirovni zapisnik so sprejeli te določbe: 1. Španija se odpove Kubi; 2. Portoriko in ostali španjski antiljski in ladronski otoki se odstopijo Severno- ameriškim državam; 3. Amerikanci po-

sedejo za čas mirovni pogajanj mesto in zaliv Manilo; 4. Kubo, Portorico in ostale antiljske otoke morajo Španci ta- koj zapustiti, 5. Španija in Amerika imenujete vsaka 5 komisarjev za skle- panje mirovne pogodbe, ki prične vsaj 1. oktobra v Parizu.

Končan je boj. Premagali so Ame- rikanci in ubogi Španiji preti žalostna bodočnost. Država je v velikih dolgovi- in morda jej nalože še državne dolgove Kube in Portorika. Nezadovoljnost rase v vseh slojih.

Dopisi.

Iz gor. Kakor je bila pred enim mesecem uradno in po listih naznanjeno, prišel je prevzv. knez in nadškof dné 30. julija v gore delit sakrament sv. birme. Na lastne oči prepričali smo se vsi o mili in sveti resnobi svojega višjega pastirja, katerega so nam že dayno preje popisali javni listi, pa tudi z lastnimi ušesi ob- čutili smo, česar še nikdar poprej nismo, v vsaki duhovnji njegove jako v- mestne in v srcé segajoče govore. Tukaj smo še le spoznali, kakšen uspeh da imajo tisti nauki, katere smo slišali iz pastir- skega lista za slovesno posvečenje naše nadškofije presvetemu Srcu Jezusovemu, še-le takrat, ko jih narekujejo blagoslov- ljena usta tistega, ki jih je takrat samo le spisal in tako očetovsko priporočil. Ob- čudovali smo tudi njegovo potrpežljivost, zatajevanje in žrtve. Nikjer se ni od- daljnil, dokler ni bilo vse dokončano. No- bena pot ma ni bila prehuda, četudi ob neugodnem vremenu.

Večkrat ga je pral s spremstvom vred ljudi dež z vetrom po raznih gor- skih bližnjicah, pa za vse se ni veliko brigal ter je dajal v potrpljenju najlepši izgled. Najhujša ploha je bila 9. t. m. malo pred odhodom iz Soče v tri ure od- doljeno Trento. Pa Prezvzišeni ni še bal iti naprej, da bi obiskal tudi zadnje svoje vernike okoli Triglava. Vso pot šel je v do tal segajočem talarju — ne da bi ga bil kaj prizidignil po jarkih in mlakazah. Pri vsem tem se je jako žanimal za vsako goro, vrh, njegovo ime i. t. d. Te dolge in hude — morda najhujše — poti v svojem življenju gotovo nikoli ne pozabi.

Vse drugačno pa je bilo višje - pa- stirsko obiskovanje dreženskih podružnic in Drežence same od bovške strani dné 11. t. m. in slednji dan ob najlepšem vre- menu. Na meji dreženske cerk. občine pričakovala se belo oblečena magoška dekleta svojega višjega pastirja in sprem- stvo na kolenih ter ga po sprejetem pa- stirskim blagoslovu z lepo molitvijo sv. r. venca spremila do bližnjega slavoloka, okrašenega z zelenjem, cveticami, zasta- vami, podobamami presv. Srca Jezusovega in s primernimi napisi. Tukaj so ga čakali vsi vaščani iz Magozda na kolenih lepo razvrščeni. V njih in svojem imenu pozdravil je tukaj visokega gosta* vrli dreženski gospod.

Od tod je šla procesija v najlepšem redu v cerkev sv. Ane in potem k sv. Matiji na Ravnih. Zmirom večja in lepša je bila. Vsi so glasno moliti vs. rožni ven- ec in Prezvzišeni je z njimi vred prebiral jagode. Steze so bile pometene, s cvetlic- ami posute in z raznimi prepogami oza- ljšane. Pri belem dnevu so po oknih luči brlele. Vse je šlo pred visokim gostom in za njim. Le kar se ni moglo premak- niti s svoje postelje, je bilo v duhu pri procesiji. Nad vse je bil sprejem v Veliki Dreženci ravno o mraku. Devica v belem oblačilu podala mu je pred soho Devico Marije, ki se je drugi dan slovesno imela blagosloviti, prelep šopek gorskih cvetic z ganljivim govorom, župan s starešins- tvom je voščil vse najboljše i. t. d. in v cerkvi še-le med najlepšim splošnim pe- tjem in spodbudnim vedenjem vseh fa- ranov končala se je ona dolga procesija. Kaj takega ni doživel Prezvzišeni nikjer, kakor je omenil v pridigi drugi dan. V resnici (Drežencarji) so se popolnoma po- svetili presvetemu Srcu že poprej — kar je najbolj po srcu Prezvzišenega in vsa- kega vernega kristijana.

Od sv. Roka v Gorici 16. avg. Dobili smo sledeči dopis iz priproste roke in ga tudi skoraj doslovno priob- čimo. Menda bi bil že čas, da se na pri- stojnem mestu kaj vkrne in opomere vnebovpijočim nedostatkom (Ured.)

Res je, da potiskajo nas Slovence povsod priseljenci iz lastnih naših tal. Ali brez Slovencev Gorice ni. Kdor se želi prepričati o resničnosti te trditve naj se posebno potruditi po cerkvah go- riških. Ko je služba božja v slovenski besedi so polne cerkve ljudstva. Jeli bil kdo Podturnom na dan sv. Roka, tedaj naj govori resnico. Koliko ljudi je prišlo! Da še več bi jih bilo, ko bi tudi spove- dovali slovenski spovedniki, kar so ljudje

očitno govorili. (Na to je naš list že lansko leto opozoril. Ur.) Seve tudi mi- loščina izostane. A tudi druge nedelje in praznike je bilo polno ljudi, dokler je bila še slovenska pridiga. Kdor je bil večkrat o praznikih tam, že dobro ve. Posebno pa mi podturenski Slovenci, kar se jih ni še verglo v laški boben, obzalu- jemo in vgovarjamo takemu predrznom zatiranju. Kdo je temu kriv? Lahki od- pravljajo slovensčino po vzorcu in na povelje krivonosih židov. Naj le priprav- ljajo pot judom, da pride res čas, ko še tisti Lahki, ki zdaj hodijo cerkve gledat, ne bodo svojih mlajših krstili, ter da pride čas, da pahnejo njih lastne duhov- nike iz hramov božjih. Naj nas le zati- rajo in kratijo pravice, ki so nam zajam- čene po božji in cerkveni postavi, pride dan osvete.

Kdor je bil pri sv. Roku pri zgod- njih sv. mašah, videl je prazno cerkev; ko je pa končana sv. maša še tistih par izleze ven. Ko pride č. g. župnik na leco bi lahko rekel še tistim: „Let, let, čaža anča voaltriš!“ Med tem, ko bi vi- del prej kedaj g. župnik, ali slavni ko- mandanti na magistratu pri slov. pridig- ah poslušalce, vdaril bi se na prsi in poprašal, kjo je temu kriv. Prosimo, da pozivljamo višo cerkveno oblast v imenu božjega in naravnega zakona, da odpravi prej ko mogoče to napako. Mi hočemo v fari Podturnom stare nekdanje pravice in navade, ker ni nobenega povoda, da so se odpravile, pač pa vsakdanja skuš- nja uči, da bi morala slovensčina veliko več mesta najti v goriških cerkvah. Kdo bo temu nasprotoval? Gotovo le židov- ska sinagoga, ne pa knezonadškofijski ordinarijat.

Poturenski Slovenci prosimo slavno uredništvo, da vse to lepo natisnete v prihodnji številki.

(Op. ur.: Mi od naše strani popol- noma podpisemo, da, stvar bi lahko še bolje podpisali z dejstvi v drugih gori- skih cerkvah.)

Iz Ročinja. Srečni smo mi Ročinjci. Vsaki teden se piše v časopisih o naši slavni občini. Res je hudo poročati nedo- statnosti, ki se vrše v občini. Vender pa treba mnogokrat kazati tudi na slabosti, da se tako ljudstvu odpro oči. Da je mnogo nerednosti v naši občini, nihče ne more tajiti. Nerednostim domačinov pa so se v zadnjem času pridružili se tatoviči.

V nedeljo že pozno po noči se je neka nočna veša priklatila v hišo posest- nika Ipavca. Mogoče je nepoznana oseba prišla pogledat, je li vse v redu. Na krik gospodinje, kdo je in kaj hoče, odkuril jo je iz hiše. Toda z njim je izginila moka, ki je bila v izbi.

Na šmarni praznik pa so okoli pol- noči nepoznani ljudje, med tem ko so ro- činjski rogovileži še motili močni mir, po- skušali, ako je okno prodajalnice g. Gr- bica dovolj trdno in zaprto. Zvižganje moža, ki je prenočil na vozu, jih je pre- gnalo. Odsli so nepoznani!

Kaj poreče na to naše starešinstvo, da so se nočnim rogoviležem, ki ne mi- rujejo cele noči, pridružili še tatje? Da, čas bi bil, da se zgane tudi naše stare- šinstvo ter napravi red v občini ter po- skrbi za naše varstvo. Skrajni čas je, da se poskrbi za pošteno občinsko policijo, ki bode redno vršila svojo dolžnost pa tudi imela zadostno plačilo.

Ker se sedanje starešinstvo ne zgane zato Ročinjci stopimo na noge, izvolimo pri prihodnjih volitvah značajne moze, ka- terim bode čast in blagor občine na srcu. Ne poslušajte krivih prerokov, ki vas s sladkimi besedami mamijo. Izvolimo tre- zne, poštene, odkritosrčne moze, ki bodo res delovali v korist občine. Pomislite da občinarji volijo starešine, in če sta odbor in župan, slaba, po njih sodijo tudi obči- narje. Odvalimo od sebe ta madež. V od- boru naj ne bode nikogar, ki bi hotel de- lati za lastno korist. Pod geslom: „Za bla- gor in čast občine“ pojdemo v volilni boj, da bodo v prihodnje listi vedeli tudi kaj dobrega poročati o ročinjski občini.

Iz Vipavskega. — Novi maši. — Lepa vipavska dolina je imela tekom jednega tedna, oziroma 2 nedelji zapore- doma, dve lepi slavnosti, novi maši, ka- teri sta darovala Vsevišnjemu, čč. gg. Antona Grbec iz Svinega pri Šmarji in Hinko Črnigoj iz Ceste pri sv. Križu.

Pač majhna je vas Svino in razun po svojih izbornih kosah in dobrem vinu skoraj do cela svetu neznana. Malokdo pride tja in tudi veselice se tam ne pri- sejajo, kakor je drugod navada v našem na- predujočem veku. A vkljub temu so Svi- njani takó vnati za vse lepo, da mora, vsakdo ki je bil navzoč na novi maši pri- poznati, da je bilo vse jako krasno pri- rejeno; in ako še pripomnim, da so vsi vaščanje malo ne brez izjeme delali skoro ceje tri dni na slavolokih in prelepi obedni

dvora ni na prostem, je dosti osvitljena na jedni strani njihova vnetost in požrtvovalnost, na drugi strani pa tudi svečanost dneva. Jednako lepo so priredili vrli Šmarinci slavolok pred cerkvijo.

Kar se tiče cerkvene slovesnosti same, je slavnostni govornik, preč. g. Jo. Strancar, štanjelski kurat, izborni rešil svojo nalogo, in g. novomašnika posebno opozoril na težave, kakajče ga v sedanjem veku verske plačnosti in bolj in bolj širče se neverje. Pri obedu nas je razun mnogih iskrenih govornikov posebno kratkočasil preč. g. Slunder iz Gaborovice, znani govornik v verzih, in vrli gg. pevci.

S kratka: Svinjani so izvršili več kot svojo dolžnost in s tem pripomogli k svečanosti dneva, kakeršnega do sedaj še ni videlo Svino, ker ta nova maša je od pamtveka prva v malem selu, in katerega ne bodo zabili nikdar ni oni sami ni drugi odlični svatje!

Teden dnij potem 7. t. m. se je praznovala druga nova maša na Cesti v podnožju starodavnega mesta vipavskega, sv. Križa. Tudi tam je novomašna slavnost jako redka prikazen, ker je ni bilo že celih 150 let. Od blizu in daleč je prihitelo posebno mnogo duhovščine, da prslavi s svojo navzočnostjo in sodelovanjem tem bolj pomenljivi dan. Kakor na Cesti, tako je bilo tudi v Križu vse v slavolokih in zfastavah. Slavnostni propovednik bil je preč. g. Ivan Korsič iz Gorice, ki je v krepki, jedernati besedi zbranemu ljudstvu govoril na srce, zakaj naj cenijo duhovne in da naj se varuje neštetih lažipreprokov in lažiosrečevalcev sveta. Razmeroma jako dobro so izvršili tudi pevci svojo nalogo.

Ob največji živahnosti vršil se je nadalje obed. Govornik se je oglašal za govornikom, nandušenje, osobito za narodno stvar je kipele in naraščalo od ure do ure, in mej najlepšo zabavo nam je kmalu potekel popoldan. Opmuniti mi je tudi, da se je prilikoma navdušenih in vznesenih govorov nabrala jako znatna svota za naša goriška šolska zavoda, in to v Šmarijah kakor tudi na Cesti.

Za sklep tege dopisa mi pač ne ostaja drugega, kakor da zakličem v imenu vseh svatov z vnetim ljudstvom vred: Bog dav novomašnika potrebno zdravje na telesu in obilnih milostij, da bosta mogla v čast Božjo in v duševni in gmotni prid našega ljubega slovenskega naroda dolgo let delovati!

NOVICE.

Gorica.

Jutri 21. t. m. dan sv. Joahima obhaja Leon XIII., slavno vladajoči pa-pež svoj godovni dan. Ob tej priliki, ko kipe od vseh krajev katoliškega sveta prošnje v nebo, pridružimo se tudi mi in kličemo: „Bog ga ohrani čilega in zdravega na duhu in telesu!“

Rojstni dan Nj. apost. Veličanstva obhajalo je naše mesto veličastniše, nego druga leta. Na predvečer je svirala mestna godba po mestu, katero je bilo še dobro razsvitljeno.

Iz gor so nam pisali, da je naš prezvišeni nadškof ker vse očaral ob svojem prvem kanoničnem potovanju po slovenskih hribih! Faktum ta, da se dan naš knez in nadškof v obiskanih dekanijah najpopularniši mož, nas presrčno veseli!

Praktično odklovanje. Naš slavnostni Cecilijanski skladatelj g. Danilo Fajgelj je dobil že zopet od vis. ministerstva za uk in bogočastje 50 fl. nagrade za pospeševanje cerkvene glasbe. Tako se upošteva in podpira prava cerkvena glasba na najvišem mestu. Opozorimo da g. Danilo je v stalnem pokoju v Gorici (Gospoške ulice 14). Kdor ima ušesa naj razume.

Procesija na sv. Goro. Dne 6. septembra t. l. priredi Cecilijansko društvo goriško slovesno sv. mašo na sv. Gori. Peli bodo pevski zbori: iz Cerknega, Šebrelj, Št. Višne gore in Čepovana. Pevci se zberó dne 5. septembra ob 5. uri v Čepovanu, kjer bode skupna vaja.

Ob tej priliki pojde na sv. Goro tudi procesija iz cerkljanskega, tominskega in čepovanskega. V torek dne 6. septembra bode v čepovanski farni cerkvi ob 3. urah zjutraj sv. maša in po sv. maši se procesija vredi. Slovesna sv. maša bode ob 10. uri. Maševal bode Nj. prevzvišenost prem. knez in nadškof dr. Jakob Missia. Popoldne bode slovesen blagoslov. Ker se bode maševalo za sv. Očeta in presv. cesarja želeti je obilne udeležbe.

Preč. g. dr. Gregorčič je odšel v Kamnik na Kranjsko.

Dvornim svetnikom je imenovan voditelj okr. glavarstva v Gorici Alojzij

v. Bosizio, ki je imel že dosedaj naslov in značaj dvornega svetnika.

Odkritje Čehovinovega spomenika. V nedeljo bil je časten dan za Branico. Ogronom ljudstva je prihitelo v Branico prisostovat slavnostni v čast rojaku-junaku. Slavnost, o kateri nam s poroči dopisnik, se je pričela z vojaško sv. mašo na prostem. Po nagovoru predsednika g. Jacobija je dal c. kr. namestnik grof Goess znamenje, da se spomenik odkrije. Spomenik je lepo delo, ki dela čast gg. Bitežnikoma, očetu in sinu. Temu je sledilo blagoslovljenje spomenika, potem govor preč. g. kurata Marka Valesa, izročitev spomenika crkvenostavbenemu odboru braniškemu in deflovanje veteranov pred spomenikom. Slavnosti se je udeležil tudi dež. glavar grof Coronini.

Pri slavnosti je bila tudi stotnjica brambovcov in deputacija topničarjev. Ob 1. uri je bil banket v rojstni hiši junakovi.

Slavnost se je vršila na slovenski zemlji v čast junaku-Slovenca, a vendar so slavnosti dali popolnoma nemški značaj, izimši govor preč. g. kurata. Tudi nemški listi poročajo o slavnosti, kakor bi se bila vršila kje med Nemci, ne pa na slovenskem kraju. Tega ne moremo in ne odobrujemo. Več o slavnosti prihodnjic.

Komisija za obrtni davek. — Da se udeležijo te deželne komisije, so pozvani nastopni gospodje: Finetti de Diego iz Gradišča ob Soči, Miklašič Ivan iz Volč, Lokar Anton iz Ajdovščine, Naglos I. iz Kormina, Bombig I., Kuhačević pl. Jak. finančni svetnik, Sollinger Ivan, vsi trije iz Gorice. Muha Ant. iz Lokey in Kofol Val. iz Kanala.

Umrl je v Gorici v torek učitelj telovadbe na goriških šolah g. Alojzij Kurschen. Bil je v prejšnjih časih tudi mestni odbornik. — N. v m. p.!

„Pestiferalia“ — kugonosno. Vajeni smo že vse čitati v „Corriere“, vendar take podlosti, kakor je notica o slov. pridigi na dan sv. Roka v Podturnu se ne dohi tako z lepa. Propovedoval je č. g. novomašnik Hinko Peternel (Goričan), proti pričakovanju izborni. — Židovski kljuse pravi, da je pridigal kaplan šempeterski Knavs. Pridiga, katere do sedaj se ni upal odpraviti židovski magistrat s svojimi pomočniki, je kugonosna. Tako pišejo židje, ki so zasmradili s svojim česnom magistrat in mesto in hočejo ukazovati tudi v kat. cerkvah. — Pravi žid, da so Sanrokarji zapustili cerkev, ko je pridiga začela. Tako pogumno laže „Corriere“. Vemo pa, da je 7 oseb, reci le sedem zapustilo po končani maši cerkev, pač pa da so s pazljivostjo poslušali pridigo celo nekateri Italijani, kateri niso še „okuženi“ od „Corriera“. Čas bi bil da izkida kršč. ljudstvo tak kugonosni gnoj!

Česa se vse ne predrzne goriška „omikana“ fakinaža. V sredo popoldne je šel goriški duhovnik po tlaku pred kavarno Europa na Travniku. Pred kavarno je sedelo nekaj gospodov, na vratih pa je zijal kavarnarjev pomočnik v prirezanem fraku. Ko je duhovnik šel mimo, slišal je glasen „puc“ in pes, ki je mirno bil na tlaku se zakadi za duhovnikom. Ta se ustavi in z ostrim glasom pokaže „omikanemu falotu“, da ne mara takih pozdravov „avite colture“. Zastonj pa je čakal in se oziral po Travniku, da bi vzrl kje kakega redarja. Tako krasno cvetje je že prinesla plesniva „avita coltura“. Priporočamo našim Slovincem kavarne, ki imajo take junake-postrežnike.

Krojaške zadruge pravila so potrjena in zadruga vpisana. Zdjaj bo treba agitacije in — denarja. Več o priliki.

Pribijemo, da „Corriere“ niti z eno besedo ne omeni domorodne avstrijske slovesnosti v Branici. Se ve, tam se je postavljaj slavnemu junaku avstrijske vojske spomenik. Kaj briga „Corriera“, kateri ve za vsako barabo, ki kazi zrak v Italiji — avstrijska slavnost.

Današnje številko nam je državni pravdnik s tem le odlokom zaplenil:

Gospod J. MARUŠIČ
odgovorni vrednik „Prim. Lista“
tukaj.

Obveščujem Vas da sem današnje številko tednika „Primorski List“ št. 24, zaradi sestavka „Ponesrečni ples v Pevmi... do Imajo široko polje“, zaplenil, in da je ob enem uže tukajšne c. kr. glavarstvo naprošeno, naj zaseže vse primerke nahajajoče se v vredništvu, v Hilarijanski tiskarni, v prodajalnicah, in družih javnih prostorih.

V Gorici dne 20. avgusta 1898.

C. k. državni pravdnik
VIDULICH.

Teodor Slabanja,

srebrar v Gorici, ulica Morelli 12

priporoča prečastiti duhovščini in cerkvenim predstojnikom svojo delavico za izdelovanje

cerkvene posode in oodia.

Staro blago popravi, pozlati in posrebrni v ognju po najnižji ceni.

Da si morejo tudi bolj revne cerkve naročiti cerkvenega kovinskega blaga, olajšuje jim to s tem, da jim je pripravljen napravljati blago, katero se izplačuje na obroke. Prečast. p. n. naročevalec si obroke sam lahko določi.

Posilja vsako blago poštnine prosto.

Kar se tiče „Corriere“ in „Sentinella“ hočemo v zabavo čitateljem, ki umejo italijanski prinesti nekaj cvetok, s katerimi sta obsipala iredentovska lista č. g. Budina. Tudi spomin je dober.

„Corriere“ in „Sentinella“ še nista pozabila č. g. Budina. Iz Babilona sta naročila besednjak „avite colture“, da bi našla raznovrstne psovke, s katerimi bi obsipala č. g. B. in res našla sta jih. Strmite nebesa, poslušaj zemlja, kaj vsega sta našla v tem dragocenem slovarju.

— Manutengolo del più grande, più accanito, del più acceso seminatore d'odio e disprezzo contro l'italiano.... accieciato dal suo deprevole fanatismo, non si arresta nemmeno dinanzi ai gradini inviolati dell'altare e commette l'inaudito attentato di turbare un sacerdote nell'esercizio del santo suo ministero. —

— Eretico, indegno della veste che porta, indegno del suo ministero di pace e d'amore. —

— La popolazione intera senza eccezione è indignata e scandalizzata di tanta spudorata audacia. —

— Scacciato dall'altare — — la tolleranza è una colpa. — —

— Fanatico Sloveno, che ha esitato lungamente fra la tonaca del chierico e l'uniforme di guardia di finanza decidendosi finalmente per la prima, perché assicura vita più comoda e meno faticosa, predicava a pieni polmoni perché i genitori iscrivessero i figli nella scuola della „Sloga“ pena la dannazione eterna.

— il Budin ha urtato direttamente contro il § 303 del C. penale.

— braco Sloveno — —

— che gira per le pubbliche vie alla caccia di padri.

— famoso prete — —

— alle sue spyalderie — —

— giocava un altro dei suoi bei tiri — —

— profanatore del tempio — —

— dimentico dei doveri e della dignità del vero prete — —

— scenee al livello dei monelli impertinenti — —

— comportamento dell'arrabbiato itd. itd.

Sedaj je prišel na vrsto „ubriaco fradicio, ultimo dei facchini“.

Nekdaj sta klicala čifutska lista na pomoč državno pravdnistvo in okrožno sodišče, da bi zaprla v temno ječo Izraelu in iridenti nevarnega človeka. A zamanj!

Sedaj pa kličeta na pomoč knezo-nadškofjski ordinarjat, češ — il prete Budin ubriacone — pohujšuje vrno izraelsko ljudstvo, ončasčunje duhovski stan ita.

Na Dunaj ste pripeljali 20 prič, da bi dokazali, da je č. g. B. „indegno della veste sacerdotale“. Koliko pa jih boste pripeljali, če bo obravnava v Piranu? Gotovo je, da bo prišla „la compagnia bella e tutti quanti“.

Glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda se je ob obilni udeležbi vršila v Ribnici. Ribničanje so priredili sijajen sprejem.

Gorelo je pri Janezu Vizintinu v Šentpetru. Ogenj mu je uničil po večini nezavarovana poslopja.

Konstatiramo, da je bilo dné 18. t. m. v bližnjem Št. Petru več zastav razobešenih v proslavo godu Nj. Veličanstva, kakor pa v — Gorici! Kaj ne, to je pa res avstrijsko zavedno mesto — poturčena Gorica! Ali bo zmirom tako? Ne, prav gotovo ne....

Utonil je v Solkanu 15 letni deček kmeta Antona Vuga. Ob tej žalostni priliki ne moremo dovolj svartiti starišev, naj pazijo na otroke. Ne puščajte otrok cele dneve pri in v vodi. Ravno v Sol-

kanu skoraj vsako leto Soča tirja svojo žrtev, in vender to ne zmordni ljudstva!

Strela je vdarila dne 9. t. m. ob 2½ topoladne v hišo št. 202 v Bovcu, vrh strehe, se je podrsnila po leseni strehi, raztrgala nekaj dilj ter padla poleg hiše v zemljo, kjer je naredila 30 cm. široko in precej globoko okroglo jamo. Posebne škode in nesreče ni bilo.

Pod Celom pri Bovcu pogorela je dne 11. t. m. hišica Antona Rot medtem ko sta bila gospodar in gospodinja na polju. Zgoreli so tudi vsi do sedaj spravljene pridelki potem 3 goveda in en prešič. Vdušil se je tudi — žal — enoletni otrok ki je bil izroččen v varstvo stari za to že nesposobni ženi.

Ker je bila hišica na samem prišla je rešilna pomoč prepozno in radi tega ta nesreča, da otroka niso mogli rešiti, Rot je bil zavarovan.

V Rakovcu, župnije Podmelec, umrla je dne 13. t. m. blaga žena spoštovanega veleposesnika Jožefa Bizjaka v najlepši dobi 35 let. — Uzorni žent, skrbni in pobožni mater tih otročičev in veliki dobrotnici ubogih daj mili Bog večni mir in pokoj. — P — m —

V Vedrijanu je dne 9. t. m. kmalu popoldne v tren minutah dvakrat tresčilo v dimnik krčmarja Jančiča. Sreča, da je strela obakrat odskočila od dimnika na kositarski žleb, in po njem v zemljo. Škode ni napravila, le nekoliko dimnika je odkrnila. Pač pa bi bila lahko napravila grozno nesrečo, ako bi bila po dimniku prišla v kuhinjo, ker ravno takrat so bili štirje otroci na ognjišču, mati z petim otrokom pa pri ognjišču. Ne prej ne poznej ni nič gromelo. Treska in hudega vremena reši nas Gospod!

Ako pomislimo, koliko greha, koliko kletvine se je preteklo nedeljo celo popoldne do pozne noči ravno pred ono krčmo storilo, nas mora ta pretresljivi slučaj podučiti, da nad nami biva Eden, kateri se ne da strahovati, kakor so hoteli vedrijanski mladeniči strahovati svoje očete, ker jim niso hoteli dovoliti plesa. Čast očetom!

Orožniška postaja v Ločniku je premeščena v Podgoro.

Iz Trblja v Benečiji. Dne 7. avgusta bila je pri nas nova maša. Stopil je pred žrtvenik novomašnik g. Jožef Duriava, naš blagi rojak beneški Slovenec. Novomašniku: Na mnoga leta. (Za dopis žal, ker v današnji številki ni protora. Ured.)

Trst-Istra.

Dvornim svetnikom na namestništvu v Trstu je imenovan namestništvni svetnik v Inomostu Božidar Schwarz. Primorski Slovani imajo zopet kapljico več v kupi grenkosti. Namestnik ne zna slovenski, namestnika „namestnik“ tudi ne. Kako naj se potem izvršuje jezikovna ravnopravnost.

Višji finančni svetnik in ravnatelj carinskih uradov v Trstu, Oton pl. Zimmermann je imenovan dvornim svetnikom in finančnim ravnateljem v Trstu.

Č. g. Andrej Cink, kapelan v Škedenju, je prestavljen v Dekani. Škedenjci so mu ob nenadnem odhodu priredili lepo odhodnico. Solznih oči se je ljudstvo poslovalo od priljubljenega duhovnika.

Tamburaški zbor v Rojanu je priredil krasno veselico na korist družinam zaprtih okoličauov. Veselica se je obnesla izborni. Čestitamo mlademu zboru.

Narodno tiskarno v Pulju je otvoril g. Andrej Gabršček.

Volitve v Voloskem so izpadle vgodno za narodno stranko. Nemci so volili s Hrvati, ki izgledno gospodarijo v občini. Živel!

Ponarejevalce srebrnjakov je iztaknila tržaška policija. To so italijanski podaniki, katere neodrešena klika, toliko podpira ter jim daje kruha, mej tem ko avstrijski delavec — sosebno Slovan — kmalu ne dobi dela v Trstu. Tako zalego si vzgajajo v Trstu.

„Delalsko podporno društvo“ obhaja obletnico blagoslovljenega društvene zastave z jutranjo in popoldansko slavnostjo.

I. Zjutraj ob 7½ uri zberó se udje in odborniki v prostorih društva, Via Molin piccolo št. 1. Od tod odidejo z godbo, društveno zastavo in odborom na čelu v cerkev sv. Antona novega, kjer jih pričakujejo v svečanih oblekah udinje in nadzornice. Točno ob 8. uri začne sveta maša, pri kateri poje „Slovensko pevsko društvo“. Po sv. maši vrnejo se udje in odbor, spremljevani z godbo, istim potom v društvene prostore pohraniti zastavo, potem se razidejo.

II. Popoldne bode v okinčanem vrtu šole družbe „sv. Cirila in Metoda“ pri sv. Jakobu ulica Giuliani st. 28. veselica katere začne ob 5. uri. Pri veselici

Handwritten note at the bottom of the page: *...javno dobro bipele na stovne ... ki ... na to ... goriški slovenski ... ki ... je ...*

lici sodeluje „Slovansko pevsko društvo“ in godba: poskrbelo se je tudi za ume- teljne ognje. — Ustopnina za odrasle 20 nč., otroci plačajo 10 nč.

„Družbe sv. Cirila in Metoda knjižnica“ je ravnokar izdala:

a) XII. zvezek: „Franc Jožef I, cesar avstrijski“ z eno podobo, 72 strani, spisal ck. učiteljšeni ravnatelj Franček Hubad, cena izvodu 15 kr. (100 izvodov 12 gl.).

b) XIII. zvezek: „Andrej baron Čehovin s štirimi podobami, 39 strani, spisal nadučitelj Janko Leban, cena izvodu 10 kr. (100 izvodov 8 gl.).

c) Tudi je izšla 64 strani obsega- joča knjižica: „Naš cesar Fran Josip I. 1848-1898“ v nenavadno elegantni obliki s 27 jako čisto vtisnjenimi podobami. Spisal in založil jo je družbini prvome- stnik Tomo Zupan v prid družbe sv. Ci- rila in Metoda. Cena tej knjigi je 15 kr. (slo izvodov 12 gl.).

Te knjige eminentno patrijotične vsebine, ki so namevjene slovenski mla- dini, najtopleje priporočamo vsem sloven- skim rodoljubom, posebno pa vodstvom ljudskih, meščanskih in srednjih šol, da bi jih ta naročevala v obilnem številu v razdelitev med šolsko mladež povodom stovesnega praznovanja 50letnice cesarje- vega vladanja.

Knjige se dobivajo pri Iv. Bonaču, trgovci in knjigovezu v Ljubljani, ter pri vseh knjigotržcih.

Slavnosti v Celju so se v kljub nemškemu divjanju sijajno vršile. Ude- ležnikov je bilo nad 3000. 400 okoličan- skih mladeničev, odličnih z narodnimi trakovi, je spremilo goste od sv. Jožefa v Narodni dom. Nemci so ob tej priliki pokazali vso svojo „vzvišeno kulturno“. Na mirno idočo Slovence so metali ka- menje, gujila jajca, črnilo in celo hudi- čevo olje. Policija niti ni hotela zapreti napadovalcev. Take so razmere v nem- škutarskem Celju.

Glasba.

Petnajst različnih cerkvenih pesmi za mešan zbor. Uglasbil Ivan Zupan, izdelovatelj orgel in organist v Kamni- gorici (Gorenjsko). Založil skladatelj. Cena 55 kr. Natisnila R. Milčičeva tiskar- na v Ljubljani 1898. Lični zvezek ima sledečo vsebino: 1. V ponižnosti kleči- mo, 2. Pred Bogom, 3. Pred Bogom, 4. Devici usmiljeni, 5. Češčena si Marija, 6. Sveta Trojica, 7. Sveto rešujo Telo, Lauda Sion (slov. tekst), 9. Pred sv. ob- hajilom, 10. Po sv. obhajilu, 11. Offerto- rium in festo ss. ap. Petri et Pauli (lat. tekst), 12. Blagoslovljenje cerkva, 13. Tantum ergo, 14. Tantum ergo, 15. Sv. Ciril in Metod (moški zbor).

Cerkveno mnogoglasje, katero je v več stoletjih v klasični soli Nizozemcev do 16. stoletja polagoma dozorelo, bilo je v vseh bistvenih delih tehnike takaj ustanovljeno (Josquin de Pres, Ocken- heim, Lasso, Petelin, Kranjec), potem pa je bilo proti sredi tega stoletja v bene- čanski in rimski šoli od svežega in čvr- stega genija presunjeno in kot tako v tridentinskem cerk. zboru avtorizovano, t. j. poleg korala, (kot edino pravega cerkvenega zloga) slovesno povzdignjeno. (Lotti, Gabrieli, Palestrina, Pergolesi, Anerio, Vittoria, Pater Martini i. dr.). Iz tega sledi, da v pravem cerkvenem duhu nikdo ne sklada, kedor si ni po- krepčal in poživel duha v staroklasični cerkveni glasbi, ki se je žal preživela. — Kolikor bolj pa oživlja sedanja har- monija s svojimi svetobolnimi akordi in na nje bistvo sloneče skladoslovje, toliko bolj se krič staroklasična polifoninska teorija in na nje mesto se usiljuje lirčna in dramatična glasbena gramatika. Ne, da bi ta sicer povsem izgubila plastiko starega polifoninskega brata — kontra- punkta, a vendar je v škodo dobre in cerkvene glasbe sploh, ker je moderni „frak“, ki se nikakor ne poda častitlje- vem kipu sv. Petra. —

V cerkvenem duhu skladati se pra- vi: Svoje glasbene, na koralu sloneče ideje po tradicionalnih pravilih polifonije ali homofonije sestavljati, pri tem pa se skrbno čuvati vsakega pretirovanja v o- blikah in nebrzdanih figuracijah puhlega modernega zloga z obmejenostjo vladajo- če fantazije. „Jede Kunst zeigt seine geniale Seite in der Beschränkung des schaffenden Geistes“.

Rečeno, obrnjeno na omenjene sklad- be, moram pripoznati, da je g. skladatelj to svoje delo hvalevredno pogodil.

Da si sloni njegova glasbena moč bolj v izrazu popularne melodije, vendar se nikjer ni pregrešil proti pravilom har- monije, kontrapunkta in ekletike. Zato- rej se nadejam, da bode imel s tem zvez-

kom enako srečo kakor s svojimi božič- nicami, katere je v teku 14. dni po tisku popolnoma razprodal. — Melodije teh pesmi so sveže in živahne; podpira jih izborna harmonizacija, dobra dikcija, sin- taksa in pravilna glasoredba. Lahke, pri- jetne in melodiozne so do skrajnosti; tisk na močnem papirju je krasen in jako različen, cena pa nizka. Priporočam jih iskreno.

Pred vporabo naj se popravijo sle- deče tiskovne hibe:

Št. 3 v 1. taktu druga osminka sop. g mesto a.

Št. 6 v 11. taktu zadnja četrtnika basa fis mesto d.

Št. 10, 2. takt, zadnji udarec naj vdobi alt g, tenor e in bas c. Št. 14, 29. takt, zadnji udarec v sop. d mesto fis. V stalnem pokoju v Gorici gosposka ulica št. 14. I.

D. Fajgelj,

95 v stalnem pokoju v Gorici, gosposka ulica št. 14. I.

Opozorimo na ta naslov, našega skladatelja, vse prijatelje, kateri še ne vedo, da se je preselil v Gorico, in one ki ne poznajo — pravega naslova v Gorici.

„Hovder, hovder, hovder“,

ali šaljiva slovnica.

(Dalje; sp. A. M.)

Čudno je na svetu! Mnogi tistih, ki znajo, nočejo pisati; tisti, ki ne zna- jo, pa se silijo pisati! In, če poslednji zapišejo kako bedarijo, mislite, da jo uni intelligentni možje popravijo? Kaj pa še! Od tod prihajajo raznotere zmote v naši sodniški pisavi. Te zmote postanejo na zadnje „občno menenje“. Če jih hoče kdo čez 5-10 let popraviti, nadomestiti s starodavnimi pravilnimi izrazi, zaže- nejo novopisci brž hrup: „Lejte ga, lejte ga: ta hoče že vdomačeno besedo odpra- viti; ta je novotar! Taka je n. pr. s „sodnijo“ in „sodiščem“. Ni še 10 let, odkar je zavladalo „soaišče“ in mlado- pisci, ki so to nepotrebno in neumno no- votarijo vpeljali, trdijo zdaj, da ta teh- nični terminus je pravi in že „vdomačen“! Saj tudi lahko tako trdijo, potem ko so jim šli skor vsi novopisci na limance, ker namreč vsi za njimi „hovdrajo“. Kar velja sploh, velja tudi o krajevnih ime- nih, s katerimi se že dalj časa bavim.

V št. 23. „Prim. lista“ sem raz- pravljal imeni „St. Andrežnje“, „št. an- drežki“ na podlagi ustnega izročila, t. j. ljudske govornice, slovnice in svojega la- stnega znanja. Brž po tem sem čital v nekem dopisu iz „St. Andreža (?)“: „Standrežani“. Novo je to, pa tudi — neumno. Povejte mi, vi „akademikarji“, ki tako pišete, ste že kedaj kaj mislili, kakó se glasi in povdarja ime meščanov v Ljubljani in Trstu? Kdo je tak tepec, da poreče: Ljubljancani ali Tržacani? Jez nisem iz ust pametnih ljudi nikdar drugače slišal, kot: Ljubljancanje (= ni) in Tržacanje ali Tržacani. Tu naj se uče novopisci. Po njih kopitu bi morali reči: Trstani, Ljubljanani. Oslovski glas ne sega v nebesa, pravi furlanski pregovor; tudi novopiscev glas ne. Ko bi pa segal, morala bi se ljubljanski sv. Miklavž in tržaški sv. Jušt v nebesih srčno smejati. Se bolj smešno je ime: „Standrežani“, prvič, ker ne gre sklepati besedice „sent“ (= „št.“) z imenom „Andrež“; in dru- gič, ker se končnica „= ani“ vpira ustnemu izročilu, ljudski govornici („usus loquendi“) in upravičeni slovnici.

Kar sem pa hotel danes povdariti, je prav za prav to, da, kedor se bere v katerem izmišljenem dopisu iz St. Andreža kaj neumnega ali smešnega, vse pravo št. andrežko razumništvo — spi! Raz- umništvo v vasi je, kakor sem že pred več ko 40 leti v neki celovski list pisal, to troje: Duhovnik, učitelj in župan ali njegov tajnik. Ti bi se morali ganiti, ko berejo ali slišijo, da se v kak časnik take bedarije pišejo, kakor na primer: „Standrežani“. Žalibog da sta gg du- hovnik in učitelj navadno tujeja in tujeja tudi ostaneta; (kar pa v St. Andreži zdaj ni tako). Kaj naj storita g. župnik in učitelj kakor hitro prideta v novo vas? Razvedavata naj se najpred v to- pografičnem in jezikovnem oziru; študirata naj krajevni dialekt, njega upravičene in neupravičene posebnosti (omnia pro- bate; quod bonum est, tenete! sv. Pavel); študirata naj — de visu et de auditu — vsa krajevna imena: oddelkov vasi, po- samnih hiš, njiv, senožet itd. *)

(Dalje prihodnjič.)

*) Dobro došel mi je iz Žaloc p. Dorn- bergu od g. dr. R. — a mikaven list zastran René. Lepa hvala! V eni prihodnjih števil „P. L.“ vse porabim. A. M.

V JERUZALEM!

Dne 12. oktobra t. l. odpotujejo kršč. romarji iz Trsta preko Egipta v Palestino. — Tje in nazaj 29 dni.

Cene: I. razr. 600 — gld. II. razr. 460. — gld. III. razr. 360. gld. s hrano vred. Načrti se razpošiljajo brezplačno. Na vsako željo in prašanje postreže točno

Alojzij Mozetič

Trst, Piazza dei Negozianti N. 1.

Špedicijska poslovnica

Gašpar Hvalič v Gorici

v ulici Morelli 12

se prav toplo priporoča Slovincem v Gorici in z dežele

Franc Palik

v GORICI — Nunska ulica št. 17 — GORICI

Izdeluje po najnovejšem načinu ali sistemu sti- skalne stroje za grozdje in sadje. Vijaki so iz naj- boljsega jekla, podnožje ali stojali z vlitega železa. Jamci naj boljo in točno postrežbo. Lastni izdelki.

Cene in velikosti stiskalnic po velikostih koša. Koš za litrov 200 razdeljen na 2 dela 95 gl., koš za litrov 320 razdeljen na dva dela 118 gl., koš za litrov 350 razdeljen na 2 dela 126 gl., koš za li- trov 600 razdeljen na 2 dela 160 gl., koš za litrov 800 razdeljen na 4 dele 190 goldinarjev.

Slovenska tverdka ustanovljena 1. 1876.

J. Pipan & C. v Trstu

Via Valdirivo št. 18

ima veliko zalogo in prodaja le na debelo kave, riž, južno sadje, olje vseh vrst za jedilo, za stroje, ribjo mast za strojarje itd.

Glavna zaloga kave sv. Cirila in Metoda za Primorsko, Trst, Istro in Dalmacijo.

FRANC LEBAN

srebrar v Gorici

ulice Municipio št. 8

Priporoča se prečistiti duhovščini cer- kvenim predstojništvom in podpirateljem domače umetnosti v najnatančnejše izdelo- vanje monštranc ciborjev, kelihov, tabernakelj- nov i. t. d.

Strelovode iz bakra v ognju pozlačene najboljše iznajdbe, kakor tudi vsakovrstno popravo in pozlačenje.

Staro blago popravi, pozlati in po- sreabri. Vse iz najboljše kovine v poljub- nem slogu in po nizki ceni.

Razglas.

Naznanja se, da

JAVNA DRAŽBA

zastavil II. četrletna t. j. mesecev

aprila, maja, in junija 1897

začne v

ponedeljek, dne 5. septembra 1898.

in se bo nadaljevala naslednje četrteke in ponedeljke.

Od ravnateljstva zastavilce in ž njo združene hranilnice.

V Gorici, dne 5. maja 1898.

Anton Fon

klobučar in gostilničar v Semeniški ulici ima bogato zalogo raznovrstnih klobu- kov in toči v svoji krčmi pristna domača vina ter postreže tudi z jako ukusnimi edili. Postrežba in cene jako soline.